

Z. Br.

Historia nazw Uniwersytetu Jagiellońskiego i jego budynków

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 14/1, 159-160

1969

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Słowa te wymagają tylko jednego drobnego sprostowania: prof. Suchodolski przeoczył istnienie Katedry Historii Nauki i Oświaty Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierowanej przez prof. H. Barycza, który jest również autorem jednej z części *Dziełów nauki polskiej*.

Eugeniusz Olszewski

CZY PROF. N. GĄSIOROWSKA-GRABOWSKA WYKŁADAŁA NA TAJNYM UNIWERSYTECIE ZIEM ZACHODNICH?

W nrze 33/1968 „Stolicy” Henryka Łań-Mirowska ogłosiła wspomnienia ze studiów ekonomicznych w latach 1943—1944: *Na tajnych kompletach*. Pisze ona, że studiowała na „Wydziale Ekonomii Politycznej Uniwersytetu Poznańskiego, działającego w Warszawie (wykładali profesorowie wysiedleni z Poznania)” (s. 6), że została przyjęta „na tajne komplety Uniwersytetu Poznańskiego” (s. 7). Wspomina dalej wykłady historii gospodarczej prof. Natalii Gąsiorowskiej.

Sprawę należałoby zbadać. W. Kowalenko, jeden z organizatorów konspiracyjnego Uniwersytetu Poznańskiego w Warszawie, działającego pod nazwą Tajnego Uniwersytetu Ziemi Zachodnich, w książce *Tajny Uniwersytet Ziemi Zachodnich — Uniwersytet Poznański 1940—1945* (Poznań 1961)¹ — prof. Gąsiorowskiej nie wymienia ani w wykazie wykładających na Wydziale Ekonomicznym, bo tak się ten wydział nazywał, nie zaś: Ekonomii Politycznej (jako wykładający historię gospodarczą wymieniony jest tu prof. Kazimierz Tymieniecki; s. 67), ani w alfabetycznym spisie profesorów całego Tajnego Uniwersytetu Ziemi Zachodnich (ss. 212—220). Podczas gdy zamieszczony w tej książce spis studentów nie jest kompletny², to spis profesorów, docentów, wykładowców — raczej jest jednak kompletny³, a w każdym razie jest nieprawdopodobne, aby autor przeoczył osobę tak wybitnej uczoney, jaką była prof. Gąsiorowska. Z drugiej strony wiadomo, że prof. Gąsiorowska związana była z Wolną Wszechnicą Polską, a nie z Uniwersytetem Poznańskim.

Autorka wspomnień w „Stolicy” wymienia też prof. Rosego, dodając: „... nie wiem, czy to było prawdziwe nazwisko profesora, czy też pseudonim” (s. 7). Jaki wykład prowadził prof. Rose, autorka nie wspomniała. W cytowanej książce Kowalenki wśród wymienionych tam wykładających brak jest nazwiska Rose.

Zygmunt Brocki

HISTORIA NAZW UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO I JEGO BUDYNKÓW

W dwóch zeszytach „Języka Polskiego”, mianowicie 4/1967 i 4/1968, Mieczysław Karaś opublikował artykuł *Uniwersytet Jagielloński. 1. Nazwa i jej dzieje, 2. Nazwy budynków*. Uczelnia założona przez Kazimierza Wielkiego wielokrotnie zmieniała swą nazwę, a dzisiejsze jej brzmienie jest stosunkowo młode, liczy bowiem niewiele ponad 150 lat, co w odniesieniu do 600 lat istnienia uniwersytetu jest zaledwie jedną

¹ Por. recenzję tej książki w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki”, nr 1—2/1965, ss. 164—165.

² Jeśli idzie o Wydział Ekonomiczny, to autor nie podał składu dwóch kompletów. Uzupełnienia otrzymała jednak córka nieżyjącego już autora. Wśród 18 studentów tego Wydziału, wymienionych przez Kowalenkę (s. 230), brak jest nazwiska autorki omawianych wspomnień w „Stolicy”.

³ W komplecie wymienieni są nawet profesorowie Wydziału Prawa (ss. 48—50), którego spisu studentów — brak.

czwartą częścią jego trwania. M. Karaś omawia liczne zmiany określeń szkoły krakowskiej w okresie 500 lat, następnie przechodzi do nazwy Uniwersytet Jagielloński, omawiając tu najpierw rzeczownik „uniwersytet”, następnie zaś przymiotnik „jagielloński”.

W drugim odcinku autor wymienia wszystkie nazwy kolegów¹, domów akademickich i burs Uniwersytetu Jagiellońskiego od początku jego istnienia do dnia dzisiejszego, następnie charakteryzuje zebrany materiał nazewniczy. Z analizy nazw budynków uniwersyteckich wynika m.in., że w nazwach tych „utrwaliła się historia nauki i jej dobrodziejów, uczonych, których nazwiska stały się z czasem nazwami kolegów i domów studenckich” — jak określa sam autor.

Z. Br.

J. BAUDOIN DE COURTENAY WOBEC TEORII JĘZYKA A. SCHLEICHERA

W nrze 3 serii „Filologia” rocznika 10 „Gdańskich Zeszytów Humanistycznych” (1967 r.) ukazała się praca Franka Häuslera *Jan Baudouin de Courtenays Kritik an der Sprachtheorie August Schleichers*. Autor wskazuje na wstępie, że związki J. Baudouina de Courtenay (1845—1929) z niemiecką lingwistyką były bliskie dzięki licznym pracom ogłoszonym w języku niemieckim, poprzez osobiste znajomości, w końcu poprzez polemikę i różnicę stanowisk z uczonymi niemieckimi.

Przed kilku laty ukazał się w Moskwie dwutomowy wybór dzieł naszego uczonego z językoznawstwa ogólnego (*Izbrannyje trudy po obszczemu jazykoznaniju*, Moskwa 1963), w którym wydrukowano po raz pierwszy z rękopisu referat J. Baudouina de Courtenay, wygłoszony przez niego w 1870 r. w Petersburgu o sławnym niemieckim językoznawcy Augustie Schleicherze (1821—1868), którego wykłady przyszedł uczyć słuchał podczas studiów w Jenie i tam się zapoznał z jego teorią języka.

W referacie — wobec podstawowych tez tej teorii ustosunkował się Baudouin de Courtenay krytycznie. Wystąpił przede wszystkim przeciw twierdzeniu Schleichera, że język jest organizmem biologicznym i że językoznawstwo jest nauką przyrodniczą. Odrzucił zarówno podjęte przez Schleichera w związku z tym przeniesienie na życie języka tez Darwina o walce o byt, jak twierdzenie o dwóch okresach życia każdego języka, w myśl którego po przedhistorycznym okresie tworzenia i rozkwitu językowego musi nastąpić historyczny okres upadku. W tym twierdzeniu wystąpiło u Schleichera powiązanie biologicznego pojmowania języka z poglądami zapożyczonymi z filozofii Hegla. Baudouin de Courtenay nie uznawał twierdzenia, że język i historia przeciwstawiają się sobie wzajemnie.

Krytyka teorii Schleichera pomogła młodemu wówczas uczonemu polskiemu wyrobić sobie własne filozoficzne stanowisko wobec języka. W przeciwstawieniu do Schleichera rozwijał on własne nowe idee, które w pewnym względzie były decydujące dla językoznawstwa XIX w.

Praca powyższa była tematem odczytu na posiedzeniu Katedry Języka Polskiego Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Sekcji Językoznawczej Komisji Filologicznej Gdańskiego Towarzystwa Naukowego w dniu 18 maja 1967 r.

Dodać też należy, że mniej więcej w tym czasie ukazała się w Polsce druga praca uczonego niemieckiego z zakresu historii językoznawstwa, mianowicie sławisty lipskiego Rudolfa Fischera o wybitnym językoznawcy Augustie Leskienie (1840—

¹ Przypomnieć należy, że o jednym z gmachów Uniwersytetu Jagiellońskiego ukazał się w nrze 2/1964 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” artykuł Z. Wojtaszka *Gmach Starą Drukarnią zwany jako siedziba Instytutu Chemicznego* (ss. 229—242). Jest on też cytowany przez M. Karasia.